

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲJŲ ŽEMĖS NAUDOJIMO SĄLYGŲ ĮSTATYMO
NR. XIII-2166 7, 141, 142 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 51¹
STRAIPSNIŲ ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo Nr. XIII-2166 7, 141, 142 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 51¹ straipsniu įstatymo projektas (toliau – **Įstatymo projektas**) parengtas siekiant nuosekliai reglamentuoti sanitarinės apsaugos zonos (toliau – **SAZ**) įregistravimą miškų ūkio paskirties ir vandens ūkio paskirties žemėje atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos gamybos įrenginiams bei užtikrinti valstybės energetikos politikos strateginių tikslų įgyvendinimą.

Vadovaujantis 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją I priedu, Lietuva nuo 2021 m. privalo užtikrinti, kad galutiniam energijos suvartojime atsinaujinančių energijos išteklių dalis sudarytų 23 proc. Atsižvelgiant į tai, Lietuva, kaip ir kitos ES valstybės narės, privalo imtis priemonių šiems tikslams įgyvendinti. Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija nustato, kad 2020 m. energija iš atsinaujinančių energijos išteklių Lietuvoje turėjo sudaryti 30 proc. šalies bendrai suvartojamos galutinės energijos, 2030 m. turėtų sudaryti 45 proc., o 2050 m. – net 80 proc.

Dabartinės, aštuonioliktosios Vyriausybės programoje numatyta plėsti žaliosios elektros energijos generaciją. Vyriausybė yra užsibrėžusi siekti, kad iki 2025 m. 30 proc., o iki 2030 m. – 50 proc. šalyje suvartojamos elektros energijos būtų iš atsinaujinančių energijos šaltinių. Atsižvelgiant į perdavimo tinklo sinchronizavimo su žemyninės Europos tinklais sąlygas ir saugaus ir patikimo sistemos veikimo reikalavimus, Vyriausybė siekia spartinti saulės ir vėjo jėgainių plėtrą. Vyriausybė planuoja jau 2025 m. turėti iki 1,2 GW galios įrengtų vėjo jėgainių ir 1 GW galios saulės jėgainių tinklą.

Pagal Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2021 m. balandžio 22 d. paskelbtą 2020 m. veiklos ataskaitą (Nr. 55-69) 2004 metais tapusi ES nare Lietuva įsijungė į vieningą ES sistemą, tapdama bendros ES ekonominės rinkos dalimi, tačiau energetiniame kontekste sąlygos beveik nepakito, kadangi sistemiškai ir infrastruktūriškai Lietuva liko susieta su Rusijos energetine sistema. 2009 m. gruodžio 31 d. galutinai sustabdžius Ignalinos AE 2-ąjį bloką ligtolinė Lietuvos energetikos sektoriaus priklausomybė nuo vienintelio išorinio energijos išteklių tiekėjo (Rusijos) dar labiau sustiprėjo. Šiuo metu tokia priklausomybė yra itin didelė, kadangi apie 60 procentų į Lietuvą importuojamos elektros energijos yra iš Rusijos. Dėl šių priežasčių Lietuvos Respublikos energetikos ministerija nurodo, kad svarbu galutinai atsiribojant nuo dominuojančio energijos išteklių tiekėjo: daugiau naudojant vietinių ir atsinaujinančių išteklių, didinant konkurencingus vietinius energijos generavimo pajėgumus bei diversifikuojant energijos išteklių, kurių negalima pakeisti vietiniais, importą.

2020 m. Lietuvoje veikiantys vėjo jėgainių parkai kartu su mažosiomis vėjo elektrinėmis pagamino 1,544 TWh elektros energijos ir tai sudarė kiek mažiau nei trečdalį visos šalyje pagamintos elektros energijos arba daugiau kaip 11 proc. šalyje suvartotos elektros energijos. Manytina, kad vėjo energetika yra pati stipriausia iš visų atsinaujinančiųjų išteklių energijos rūšių Lietuvoje, todėl ją būtina ir toliau stiprinti, kad būtų galima pasiekti valstybės energetikos strateginius tikslus.

Pagal Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo 53 straipsnio 1 dalį SAZ yra draudžiama iš esmės visa veikla, kuriai reikalingi gyvenamosios, švietimo, poilsio, gydymo, sporto ar religinės paskirties pastatai. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo 95, 98 ir 99 straipsniais miškų ūkio paskirties ir vandens ūkio paskirties žemėje taip pat yra draudžiama statyti statinius nepriklausomai nuo jų paskirties.

Galiojantis reguliavimas suponuoja, kad SAZ nustatymas vėjo elektrinėms miškų ūkio paskirties ir vandens ūkio paskirties žemėje nesukelia jokių papildomų apribojimų nei tie, kurie jau yra nustatyti atitinkamai miškų ūkio paskirties ar vandens ūkio paskirties žemei. Tai reiškia, kad

miškų ūkio paskirties ir vandens ūkio paskirties žemės savininkų padėtis ir turimos teisės nėra niekaip papildomai suvaržomos.

Įstatymo projekte nustatyta, kad dėl SAZ nustatymo vėjo elektrinėms miškų ūkio paskirties ir vandens ūkio paskirties žemėje, kai žemės savininko, valstybinės ar savivaldybės žemės patikėtinio sutikimas neprivalomas, kompensacijos dydis apskaičiuojamas ir išmokamas Vyriausybės nustatyta tvarka. Įstatymo projektu siekiama nustatyti ir sureguliuoti kompensacijų suteikimo taisykles, kad visiems savininkams kompensacijos būtų mokamos vienodomis sąlygomis. Kompensacijos skirtumus turi lemti nuostoliai, patiriami dėl vykdomos veiklos, suplanuotos veiklos (kai buvo pradėtos vykdyti procedūros, reikalingos šiai veiklai) ir (ar) galimybės valdyti, naudoti ir (ar) disponuoti Nekilnojamojo turto registre įregistruotu nekilnojamuoju daiktu sumažėjimo, galimybės naudoti žemės sklypą pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, žemės sklypo naudojimo būdą (būdus) praradimo, kiti nuostoliai. Jeigu žemės savininkas nesutinka su Vyriausybės nustatyta tvarka apskaičiuota kompensacija, jam sudaromos galimybės kompensaciją apskaičiuoti taikant Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatyme nustatytą individualų turto ir (ar) verslo vertinimą. Jeigu kyla ginčai dėl kompensacijos dydžio, tai juos nagrinėja galutinai tik teismas. Tokiu kompensacijos mechanizmu siekiama subalansuoti visus žemės savininkų interesus, kad jiems būtų sudarytos vienodos galimybės, atsižvelgiant į individualias situacijas, gauti kompensacijas už nustatomą SAZ.

Siekiant sklandesnio SAZ įregistravimo proceso miškų ūkio paskirties ir vandens ūkio paskirties žemėje atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos gamybos įrenginiams siūloma nustatyti, kad žemės savininko, valstybinės ar savivaldybės žemės patikėtinio sutikimas turėtų būti neprivalomas tais atvejais, kai vėjo elektrinių SAZ patenka į miškų ūkio paskirties ir vandens ūkio paskirties žemę. Tokiais atvejais privalo būti mokama teisės aktų nustatyta kompensacija žemės savininkams. Reguliavimo tikslas yra užtikrinti valstybės energetikos politikos strateginių tikslų įgyvendinimą, apsaugoti žemės savininkų interesus gauti tinkamą kompensaciją bei sureguliuoti žemės savininkų ir vėjo energetiką plėtojančio verslo interesų pusiausvyrą.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymo projektą Lietuvos atsinaujinančiųjų išteklių energetikos konfederacijos siūlymu parengė Seimo narys Romualdas Vaitkus.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

Šiuo metu Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo 7 straipsnis nustato, kad, išskyrus įstatymo nustatytas išimtis, žemės sklypo savininko, valstybinės ar savivaldybės žemės patikėtinio, o kai žemės sklypas nesuformuotas, – valstybinės žemės patikėtinio rašytinis sutikimas yra privalomas norint nustatyti SAZ. Dabartinis reguliavimas nediferencijuoja pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį ir sutikimo reikalauja visais atvejais, net ir tais, kai atitinkamos pagrindinės žemės naudojimo paskirties (miškų ūkio paskirties ar vandens ūkio paskirties) žemėje veikla ribojama dėl tokios žemės ypatumų, o nustačius SAZ tokios žemės naudojimo ribojimai niekaip nepakistų.

Dabartinis reguliavimas nenustato jokio mechanizmo dėl kompensacijų žemės sklypų savininkams už SAZ, todėl sudaro pagrindą diskriminuoti žemės savininkus vienas kito atžvilgiu.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Šiuo Įstatymo projektu siūloma įtvirtinti išimtį, kad žemės savininko, valstybinės ar savivaldybės žemės patikėtinio sutikimas neprivalomas, kai SAZ nustatomos vėjo elektrinėms miškų ūkio paskirties ir vandens ūkio paskirties žemėje. Įstatymo projektas taip pat įtvirtina detalų mechanizmą, kaip turėtų būti nustatomi ir kompensuojami žemės savininkų patiriami nuostoliai.

Priėmus Įstatymo projektą bus sudarytos geresnės sąlygos valstybės energetikos politikos strateginių tikslų įgyvendinimui, bus geriau apsaugoti žemės savininkų interesus gauti tinkamą kompensaciją, taip pat bus sureguliuota interesų pusiausvyra tarp žemės savininkų ir vėjo energetiką plėtojančio verslo. Nauju reguliavimu bus vienareikšmiškai išvengta perteklinių reikalavimų, kai naujai nustatomi SAZ nenustato jokių naujų ribojimų veiklai miškų ūkio paskirties ir vandens ūkio

paskirties žemėje, taip pat bus užkirstas kelias dalies žemės savininkų piktnaudžiavimui (pasipelnymui) kitų žemės savininkų sąskaita, kadangi visiems žemės savininkams bus nustatytos vienodos taisyklės dėl kompensacijos gavimo. Bus išvengta situacijų, kai pirmas sutikimą duodantis žemės savininkas gauna ženkliai mažesnę kompensaciją nei paskutinis sutikimą duodantis žemės savininkas.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas įstatymas neturės neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir leis sumažinti korupcijos galimybes.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Įstatymo įgyvendinimas suteiks daugiau teisinio aiškumo atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos gamybos įrenginių veikloje, neliks neapibrėžtumų dėl SAZ įregistravimo miškų ūkio paskirties ir vandens ūkio paskirties žemėje atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos gamybos įrenginiams. Atsiras konkretumas dėl miškų ūkio paskirties ir vandens ūkio paskirties žemės savininkams mokamų kompensacijų už SAZ. Teisinio reguliavimo aiškumas ir apibrėžtumas sudarys palankesnes sąlygas ilgalaikiai ir darniai ūkio plėtrai, skatins naujų investicijų pritraukimą. Siūlomas teisinis reguliavimas sukurs palankesnes sąlygas verslui, tačiau tuo metu tinkamai sukurdamas teisinius apsaugos mechanizmus žemės savininkams. Visa tai sudarys palankią teisinę aplinką siekti valstybės energetikos politikos strateginių tikslų.

8. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Priėmus teikiamą Įstatymo projektą, nereikės priimti ar keisti kitų įstatymų.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos įstatymo, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. Įstatymo projekte naujos sąvokos ir jas įvardijantys terminai neįtvirtinami.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

Įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos ir Europos Sąjungos teisės nuostatas.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti.

Įstatymo projekto nuostatoms įgyvendinti Vyriausybė privalės nustatyti tvarką dėl kompensacijos už SAZ dydžio apskaičiavimo ir išmokėjimo. Įstatymo projekte numatyta, kad įgyvendinamuosius teisės aktus Vyriausybė priima iki 2021 gruodžio 31 d.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Įstatymui įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų nebuvo gauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Nėra

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra

Teikia Seimo nariai

Romualdas Vaitkus
Justinas Urbanavičius
Jonas Varkalys
Andrius Bagdonas